

Lunds universitet
Institutionen för kommunikation och medier
Journalistik
Handledare: Mia-Marie Hammarlin
2016-01-14

Axel Vikström
JOUK10

Inte bättre än din senaste match

En studie av maskulinitet i fotbollsmagasinet Offside

*Till pappa, som tränade mitt fotbollslag
i tio år utan att någonsin kalla oss för kärringar*

Abstract

Denna uppsats syftar till att studera hur män och maskulinitet porträtteras i Skandinavians största fotbollsmagasin *Offside* 2004 respektive 2014. I ett samhälle som i takt med feminismens allt starkare position kan argumenteras ha blivit allt mer jämställt och öppet för alternativa maskuliniteter har idrottsvärlden, sportjournalistiken inbegripen, förblivit en institution som fortfarande domineras av män och ett konservativt ideal för maskulinitet. Studien undersöker fotbollsmagasinet textmaterial med hjälp av kritisk diskursanalys utifrån två huvudsakliga maskulinitetsteorier: Raewyn Connells teori om hegemonisk maskulinitet och Eric Andersons teori om ”inclusive masculinities”. Därtill används semiotikern Roland Barthes teori kring myter för att studera implicita utsagor om maskulinitet i materialet. Studien visar att även om *Offside* inte ger direkta uppmaningar till hur deras manliga läsare ska leva så kan det i magasinet spåras implicita värderingar som reproducerar en hegemonisk maskulinitet. Det handlar främst om marginalisering av kvinnor och femininitet i reportagen och avsaknaden av problematisering av fotbollsspelarens hälsovådliga offerattityd. I jämförelsen mellan de två årgångarna visade det sig dock tydligt att *Offside* 2014 porträtterar en mer mångfaldig skara män, vilket tyder på att magasinets journalistik rör sig mot en större öppenhet gentemot alternativa maskuliniteter.

Nyckelord: Sportjournalistik, Genus, Maskulinitet, Fotboll, Offside, Diskurs, Semiotik

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR	2
TIDIGARE FORSKNING.....	2
2. TEORI	3
GENUSTEORI	3
HEGEMONISK MASKULINITET	4
HOMOSOCIALITET SOM GRUND FÖR SEXISM OCH HOMOFOBI	6
SPORTJOURNALISTIKENS REPRESENTATION AV MASKULINITET	7
KRITIK AV TEORIN – HEGEMONI PÅ UTTÅG?.....	9
3. METOD	10
FAIRCLOUGH OCH KRITISK DISKURSANALYS	10
MATERIAL OCH URVAL	11
4. ANALYS	13
HEROISKA UNDERDOGS I MARGINALERNA – OM KVINNOR I OFFSIDE	13
ATT UNDVIKA HELLO KITTY – OM HOTET FRÅN FEMININITETEN	17
FRÅN STRAIGHT PÖBEL TILL REGNBÅGSPUBLIK – OM HOMOSEXUALITET I OFFSIDE	19
DET KOLLEKTIVA KRIGET – OM ATT OFFRA SIN KROPP.....	20
”ÄR JAG INTE SVERIGES TUFFASTE COACH?” – OM JAKTEN PÅ BEKRÄFTELSE.....	25
DEN BEKVÄMA OCH DEN SNÄLLA MANNEN – OM ALTERNATIVA MASKULINITETER PÅ INGÅNG	27
5. RESULTAT OCH SLUTDISKUSSION	29
6. LITTERATURFÖRTECKNING	32

1. Inledning

– En gång i tiden startade vi ett projekt för att alla barn skulle känna sig trygga i den här klubben, och det slutade med att jag hade en kniv i pannan.¹

I december 2015 publicerade Aftonbladet en intervju med sociologen Sofia B Karlsson, där hon berättade om de upprepade mordhoten som fick henne att lämna sitt jobb hos idrottsföreningen AIK. Vad ansåg de som utfärdade hoten att Karlsson gjort för fel? Hon hade arbetat med klubbens jämställdhetsprojekt ”Fotboll för alla”.

Den organiserade idrotten har ända sedan dess genombrott på 1800-talet varit starkt dominerad av män och förankrad i manlig fostran. När männen i takt med den industriella revolutionen tillbringade allt mer tid utanför hemmet uppstod en rädsla för att pojkarna, som nu huvudsakligen uppfostrades av kvinnor, skulle bli svaga och ”mindre manliga”. I syfte att förhindra denna hotande feminisering uppstod idrotten som en institution där män, separerade från kvinnor, skulle lära sig vilka ideal och värderingar som var viktiga för den moderna mannen.² Än i dag är det få, om någon, institution som så tydligt segregerar kvinnor från män. Som fallet Sofia B Karlsson visar kan idrottsrörelsen än idag sägas leva upp till dess ursprungliga syfte: att skapa ett socialt rum där pojkar lär sig uppskatta och utföra en våldsam form av maskulinitet och homosocialitet baserad på antifeminism och homofobi.³ Enligt den inflytelserika genusforskaren Raewyn Connell har idrotten blivit ”den ledande definitionen på maskulinitet inom masskulturen.”⁴ I denna masskultur kan den allt populärare sportjournalistiken sägas spela en stor roll när det kommer till att forma allmänhetens uppfattning om maskulinitet och idrott. Om vi utgår från att en jämställd idrottsvärld är något eftersträvansvärt är det problematiskt om sportjournalistiken upprätthåller och förstärker ett snävt maskulinitetsideal och hierarkiska könsstrukturer. Således utgör en analys av hur den manliga identiteten konstrueras i sportjournalistiken en angelägen forskningsuppgift, vilket leder vidare till den här studiens syfte och forskningsfrågor.

¹ Erik Niva, ”En gammal bild, en dålig utskrift, en billig kniv...”, Sportbladets hemsida, <http://www.aftonbladet.se/sportbladet/fotboll/sverige/allsvenskan/aik/article21892723.ab> (hämtad 2015-12-28). Notera att citatet hänvisar till ett fotografi på Sofia B Karlsson som någon huggit en kniv i.

² Michael Messner, *Power at play – Sports and the problem of masculinity* (Boston: Beacon Press, 1992), s. 13–14.

³ Eric Anderson, *Inclusive masculinities – the changing nature of masculinities* (New York: Routledge, 2009), s. 30.

⁴ R.W. Connell, *Maskuliniteter*, andra reviderade upplagan (1995; Cambridge: Polity Press Ltd, 2008), s. 109.

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med uppsatsen är att studera hur män och maskulinitet porträtteras i Skandinaviens största fotbollsmagasin *Offside* 2004 respektive 2014. Det kommer att genomföras utifrån följande forskningsfrågor: Marginaliseras, kvinnor, femininitet och homosexualitet i materialet, och i så fall på vilket sätt? Vilka personliga egenskaper framställs som åtråvärda hos mannen genom sättet de representeras på? Hur framställs männens motivation till sitt idrottande? I analysen kommer även genomgående eventuella skillnader mellan de studerade årgångarna att undersökas.

Tidigare forskning

Genusforskaren Michael Messner har spelat en viktig roll för forskningen kring sportjournalistik och maskulinitet. Tillsammans med olika forskarlag har han utfört både kvantitativa och kvalitativa studier av representationer av kvinnor och män i flera sportjournalistiska medier. I boken ”Taking the Field” presenterar han resultatet av en större studie av representationen av maskulinitet i amerikansk tv-sport, som utgör en viktig måttstock för studier även i en svensk journalistkontext.⁵

Genusforskarna Donald Sabo och Sue Curry Jansen har bidragit med ett viktigt tillägg till sportjournalistikforskningen genom introducerandet av begreppet ”Socially constructed silence”. Med det menas att det som *inte* skrivs ut i sportjournalistiken är viktigt att uppmärksamma i maskulinitetsforskningen, eftersom det är tystnaden som får uttalade uppfattningar om genus att implicit framstå som naturliga. Sabo och Jansen menar att sportjournalistikens makt inte främst handlar om att skapa genusidentiteter, utan snarare om att reproducera stereotypa identiteter och befästa hierarkierna mellan dessa.⁶

Idrottens och journalistikens centrala roll i maskulinitetsforskningen syns dock bäst i det faktum att de båda förekommer som empiriska objekt i flera inflytelserika teoretiska studier av maskulinitet, antingen tillsammans eller var för sig. Såväl nämnda Raewyn Connell som sociologen Eric Anderson, vars teorier den här studien primärt utgår från, refererar frekvent till både sportvärlden och journalistikens makt över hur könsroller skapas och upprätthålls.⁷

⁵ Michael Messner, *Taking the field. Women, Men, and Sports* (London: University of Minnesota press, 2002), s. 112-123.

⁶ Donald Sabo & Curry Sue Jansen, ”Images of Men in Sport Media”, *Men, Masculinity and the Media*, red. Steve Craig (Newbury Park: Sage, 1992), s. 169–184.

⁷ Connell (2008), Anderson.

2. Teori

I denna del presenteras de olika genus- och maskulinitetsteorier som används i studien. Själva journalistiken är inte alltid i fokus i kapitlet, men en omfattande diskussion kring genus är nödvändig för att analysen av det journalistiska materialet ska bli så begriplig som möjligt för läsaren.

Genusteori

I vardagen är genus något folk sällan reflekterar över.⁸ Vi ser en person och baserat på hens utseende definierar vi personen som man eller kvinna. Likaså förväntar vi oss att människor ska uppvisa egenskaper som överensstämmer med det kön personen länkas till, något som enligt Raewyn Connell skapar ett genusedal som människor bedöms utifrån:

De här arrangemangen är så vanliga och välkända att de kan tyckas tillhöra naturens ordning. Synen på genusskillnader som 'naturliga' innebär att det väcker skandal när någon inte följer mönstret – till exempel när människor av samma genus blir förälskade i varandra. Därför beskrivs homosexualitet ofta som något 'onaturligt' och dåligt.⁹

Connell definierar genus som ett sätt att organisera social praktik. Genus är alltså inte något som *finns* – det är något som *vi gör*.¹⁰ Enligt Connell är det viktigaste inte att observera skillnader mellan personer med olika genusidentiteter – utan i stället att fokusera på de sociala relationerna inom och mellan identiteterna. Vår uppfattning om genus bygger ofta på en dikotomi mellan vem vi definierar som "man" och vem vi definierar som "kvinna" respektive vilka egenskaper som är "maskulina" och "feminina". Connell menar att en sådan definition utesluter inbördes skillnader kvinnor emellan och män emellan, vilka är viktigt att ha i beaktande när olika former av maskulinitet studeras.¹¹

Medieforskaren Anja Hirdman är inne på samma spår som Connell när hon skriver att begreppet genus "refererar till de historiska, sociala och kulturella betydelser som *vid en viss*

⁸ Hur "kön" respektive "genus" ska tolkas i förhållande till varandra är en mångfacetterad debatt som inte förs vidare här. Bra fördjupningar hittas hos Raewyn Connell, *Om genus*, (Cambridge: Polity Press Ltd, 2002); och Yvonne Hirdman, *Genus – om det stabila föränderliga former* (Malmö: Liber, 2001).

⁹ Connell (2002), s. 19.

¹⁰ Connell (2008), s. 109. Tanken om genus som performativitet myntades av genusforskaren Judith Butler i hennes inflytelserika bok *Gender trouble: feminism and the subversion of identity* (New York: Routledge, 1990).

¹¹ Connell (2002), s. 24.

tid tillskrivs kategorierna man och kvinna” (min kursivering).¹² De genusideal som vi förknippar med könen bör alltså inte ses som statiska, utan förändras beroende på vilka parter som interagerar, vid vilken tidpunkt mötet sker och i vilket fysiskt rum det äger rum. I sin studie av pojkfotboll och maskuliniteter beskriver genusforskaren Jesper Fundberg fotbollen som en frizon för ett nostalgiskt maskulinitetsideal:

Spelare och ledare kan för ett ögonblick dra sig undan samhällets diskurs, väl medvetna om den, för att ”leka” med en annan ordning och maskulinitet som de lämnar i samma stund som de stiger ut ur omklädningsrummet.¹³

Genus är en komplex struktur och när den studeras bör även flera andra faktorer som klass, nationalitet och etnicitet sättas under lupp. Vita mäns maskulinitet konstrueras inte endast i relation till vita kvinnor, utan även i relation till svarta män (dock tenderar detta ändå leda till förenklingar och en tanke om att det till exempel endast skulle finnas *en* form av svart maskulinitet).¹⁴ Medieforskaren Garry Whannel noterar i sin studie av den brittiske herrfotbollsspelaren Paul Gascoigne att medierna tydligt använde Gascoignes arbetarklassuppväxt som en genusmarkör när mittfältarens karaktär och prestationer bedömdes.¹⁵ För att förstå genus måste vi därför enligt Connell ”hela tiden se längre än genus.”¹⁶

Hegemonisk maskulinitet

Begreppet ”hegemonisk maskulinitet” används ofta som ett teoretiskt verktyg i studier av sport och maskulinitet.¹⁷ Med hegemonisk maskulinitet menar Connell den form av maskulinitet som vid en given tidpunkt höjer sig över andra former och sätter idealet för vilka egenskaper män ”bör” inneha. Maskulinitet existerar enbart i relation till femininitet och blir ett maktverktyg för att upprätthålla ett patriarkat, vilket i den här studien syftar till ett samhälle där maktsfären domineras av män:

¹² Anja Hirdman, *Tilltalande bilder – Genus, sexualitet och publiksyn i Veckorevyn och Fib aktuellt* (Stockholm: Atlas, 2002), s. 13.

¹³ Jesper Fundberg, *Kom igen gubbar!: om pojkfotboll och maskuliniteter* (Stockholm: Carlssons, 2003) s. 150.

¹⁴ Connell (2008), s. 112, 114.

¹⁵ Garry Whannel, *Media sport stars – masculinities and moralities* (London: Routledge, 2002), s.144–158.

¹⁶ Connell (2008), s. 112.

¹⁷ Rob Brookes, *Representing sport* (London: Arnold, 2002) s. 130; R.W. Connell & James Messerschmidt, ”Hegemonic masculinity: Rethinking the concept, *Gender and Society*, vol. 19:6, 2005, s. 833.

Hegemonisk maskulinitet kan definieras som den konfiguration av genuspraktik som innehåller det för tillfället accepterade svaret på frågan om patriarkatets legitimitet. På så sätt garanteras (eller förmodas gör [sic!] det) mäns dominant position och kvinnors underordnande.¹⁸

Hegemonisk maskulinitet är alltså likt genus inte huggen i sten. Hegemonin kan ses som en allmänt accepterad strategi inom en specifik sfär, upprätthållen med hänvisad auktoritet snarare än direkt våld. Men nya grupper kan alltid utmana den rådande ordningen och hegemoni är därför en ständigt föränderlig relation.¹⁹ Den feministiska rörelsens frammarsch under de senaste decennierna kan exempelvis sägas ha bidragit till att nya former av hegemonisk maskulinitet trätt fram, varav vissa har tagit åt sig av kritiken från feminismen medan andra närmast varit i opposition mot feminismen.²⁰

En feltolkning som forskare tenderar att göra att se den hegemoniska maskuliniteten som den vanligaste formen av maskulinitet. Snarare menar Connell att det är få män som lever upp till den normativa standarden för hegemonisk maskulinitet. Trots det drar majoriteten av män nytta av det hegemoniska projektet, eftersom de tilldelas fördelar av kvinnans underordnade ställning. Denna process kallar Connell för ”delaktighet”.²¹

Som konstaterades i inledningen har alliansen mellan idrott och maskulinitet länge varit stark. Vilken hegemonisk maskulinitet är det då som eftersträvas inom idrotten? Sociologen Jesper Andreasson menar, i enlighet med Connell, att idealet är starkt kopplat till den fysiska kroppen. Fysisk styrka, kondition, aggressivitet, strävan efter dominans och snabbhet är egenskaper som kan resoneras ha en slags ensamrätt att definiera vilka ideal idrottsmän bör eftersträva för att betraktas som dugliga.²² Jesper Fundberg betonar vikten av självkontroll och upprättandet av hierarkier. Den manliga idrottskroppen ska tåla smärta, tycka om att konkurrera och demonstrera sin styrka och överlägsenhet. Det handlar om att ”bita ihop, kontrollera känslor och kropp samt bedöma och hierarkisera”.²³

I samklang med detta har egenskaper som traditionellt ansetts vara feminina nedvärderats. Exempel på dessa är passivitet, fysisk ömtålighet, beroende av andra och sexuell undergivenhet. Andreasson menar att den hegemoniska maskuliniteten inom idrotten resulterar i

¹⁸ Connell (2008), s. 115.

¹⁹ Connell (2008), s. 115.

²⁰ Whanel, s. 75–78; John Beynon, *Masculinities and Culture* (Buckingham/Philadelphia: Open university press, 2002), s. 102–105.

²¹ Connell (2008), s. 117–118.

²² Jesper Andreasson, *Idrottens kön: genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag* (Lund: Lunds universitet, 2007), diss: Lunds universitet. s. 36.

²³ Fundberg, s. 156.

en jargong som gör att de som avviker från idealet möts av olika typer av svårigheter.²⁴ Enligt Fundberg uppstår problem när idrottens praktik och språk reproduceras utanför idrottsplanen, eftersom ”de former som finns för aggressivitet, våld och retorik är i många fall otänkbara, och i vissa fall även straffbara utanför idrottens arenor”.²⁵ Ett konkret exempel på detta är att risken för våld i hemmet ökar i samband med Tv-sänd idrott.²⁶ Somliga genusforskare, bland dessa Eric Anderson, menar att idrottens inflytande även syns i att den sexistiska jargongen från omklädningsrummen inte sällan reproduceras på arbetsplatsen. Enligt Anderson är kvinnor inte underordnade i arbetslivet på grund av att de saknar manliga genitalier, utan för att de från tidig ålder inom idrottsvärlden blivit segregerade från och underordnade män: ”Talking the masculine talk and walking the masculine walk builds trust and respect among other men, inside and outside of sport.”²⁷

Homosocialitet som grund för sexism och homofobi

Hegemonisk maskulinitet innebär inte bara mäns dominans över kvinnor, utan även mäns dominans över andra män. Historiskt har det handlat om heterosexuella mäns dominans och homosexuella mäns underordning, men även vissa heterosexuella män har placerats så lågt ner i hierarkin att de utestängs från legitimitetscirkeln. I denna kulturella process används skällsord som ”morsgris”, ”fegis” och ”mammans gosse”, vilket enligt Connell visar hur tydligt det är att femininitet utgör grunden för exkluderandet.²⁸

”Other men. We are under the constant careful scrutiny of other men.”²⁹ skriver genusforskaren Michael Kimmel i sin inflytelserika artikel ”Masculinity as homophobia”. Enligt honom är det inte behovet att demonstrera makt inför kvinnor – utan rädslan för att bli avslöjad som svag inför andra män som framtvingar aggressiva maskuliniteter. Män är i behov av att konstant få sin maskulinitet bekräftad av andra män. I jakt på andra mäns bekräftande blickar utför män fysiska prestationer och tar till en homofobisk och sexistisk jargong, eftersom det feminina representerar det som männen fruktar att bli identifierade med.³⁰

²⁴ Andreasson, s. 36–37.

²⁵ Fundberg, s. 157.

²⁶ Brookes, s. 124.

²⁷ Anderson, s. 61; Se även Brookes, s. 123.

²⁸ Connell (2008), s. 116–117.

²⁹ Michael Kimmel, ”Masculinity as homophobia”, *Theorizing masculinities*, red. Harry Broad & Michael Kaufman (London: Sage, 1994), s. 128.

³⁰ *Ibid.*, s. 129–132.

I sin studie av pojkfotboll och maskulinitet använder Jesper Fundberg sig av termen *homosocialitet*, ett begrepp som beskriver sociala band mellan personer av samma kön.

Enligt honom är herrfotbollen en paradoxal arena: samtidigt som fotbollen vill framställas som ett slags förkroppsligande av hegemonisk maskulinitet visar den upp väldigt ”queera” drag. Herrfotboll är män som utför fysiska prestationer tillsammans med andra män till njutning för män som tittar på. I en sådan homosocial miljö blir det extra viktigt att distansera sig från det feminina för att upprätthålla hegemonin.³¹

I den här studien blir homosocialitet ett användbart begrepp eftersom *Offside* är ett magasin som primärt görs av män, om män och läses av män. Män som läser *Offside* kan därför sägas befinna sig i vad Anja Hirdman kallar för ett *homosocialt medierum* där de får sin maskulinitet bekräftad.³²

Sportjournalistikens representation av maskulinitet

Vilken roll spelar då journalistiken i det vi kan kalla för ”idrottens hegemoniska projekt?” Medieforskaren Rob Brookes menar att sportmedier är en av flera platser där hegemonisk maskulinitet produceras och bekräftas.³³ Whannel skriver att det ideologiska arbete som medierna utför när de representerar sport delvis går ut på att normalisera den hegemoniska maskuliniteten och marginalisera alternativa maskuliniteter.³⁴ I takt med att behovet av stark fysik i arbetslivet minskat under 1900-talet kan sportjournalistikens representation av den manliga kroppen som stark och kraftfull sägas ha fått allt större ideologisk och symbolisk betydelse. Medierad sport ger män chansen att identifiera sig med muskulösa kroppar, samtidigt som deras makt över kvinnor förkroppsligas i de fysiska prestationerna.³⁵

Sportjournalistikens makt ligger alltså i dess val av representation, ett begrepp som kulturanalytikern Stuart Hall definierar som produktion av mening genom språk. Det finns flera sätt att teoretiskt ta sig an representation, men det som förfaller mest användbart i en studie av genus är ett s.k. *konstruktivt förhållningssätt*. Enligt teorin är det inte i den materiella världen som mening skapas, utan i språket (orden, bilderna, symbolerna) som vi använder för att representera vår uppfattning om det materiella. Det är alltså i det språk som sportjournalistiken,

³¹ Fundberg, s. 170–176.

³² Anja Hirdman (2002), s. 21.

³³ Brookes, s. 132.

³⁴ Whannel, s. 64.

³⁵ Messner (1992), s. 168–170.

ofta omedvetet, använder sig av som olika former av maskulinitet legitimeras och får betydelse i ett socialt sammanhang.³⁶

I början av 2000-talet ledde Michael Messner ett forskarlag som analyserade programsändningar med de mest populära sporterna i USA. Deras resultat visade att sändningarna bjöd på stereotypa budskap om ras, kön och våld. Dessa teman sammanställdes i vad forskarlaget kallade ”the televised sports manhood formula”. Aggressiva spelare ses som vinnare medan snälla killar är förlorare. Spelare som offerar sig för sitt lag, genom att till exempel spela vidare trots att de skadat sig svårt, betraktas som hjältar och genom användandet av krigsmetaforer liknas det som utspelar sig på spelplanen vid ett slagfält.³⁷ Även om Messners studier, liksom majoriteten av studiens litteratur, behandlar angloamerikansk journalistik kan de anses vara användbara även i undersökningar av svensk journalistik, eftersom denna tagit mycket intryck inte minst från den brittiska journalistiktraditionen.³⁸

För att återknyta till Connells teori kan marginaliseringen av damidrott (och det faktum att journalisterna ofta talar om ”fotboll” och ”damfotboll”) i sportjournalistiken anses upprätthålla den hegemoniska maskuliniteten.³⁹ Eftersom maskulinitet endast existerar i förhållande till femininitet är det i studien även viktigt att analysera hur kvinnor porträtteras. Det är dock inte bara kvinnor som tenderar att marginaliseras i sportjournalistik. Anderson menar att sportjournalistiken i regel inte berättar om män som blivit förödmjukade inom sporten. Fokus läggs istället på att skapa romantiska narrativ om den lilla minoriteten ”idrottshjältar” som klarat av att nå toppen. Det är alltså endast väldigt selektiva historier som berättas om sport.⁴⁰

Messner menar att en idrottare som vägrar spela på grund av skada kritiserar av journalisterna eftersom han inte offerar sig nog. Konsekvensen av detta blir att idrottarna börjar betrakta skadorna som ”en del av spelet.”⁴¹ Vidare tar sportjournalistiken sällan upp de långsiktiga negativa hälsoaspekter som är förknippade med elitidrott. Denna process kallar Donald Sabo och Sue Curry Jansen för ”socially structured silence”. De menar att det är viktigt för forskaren att uppmärksamma denna tystnad, eftersom det som *inte sägs* i sportjournalistiken måhända avslöjar ännu mer om den hegemoniska processen än det som *sägs*.⁴²

³⁶ Stuart Hall, ”The work of representation”, *Representation*, red. Stuart Hall, Jessica Evans & Sean Nixon, andra upplagan (1997; London: SAGE Publications Ltd, 2013), s. 11, 14.

³⁷ Michael Messner (2002), s. 112-123; Peter Dahmén, *Sport och medier*, (Kristiansand: IJ-förlaget, 2008), s. 470-474.

³⁸ Mia-Marie Hammarlin, *I stormens öga* (Båstad: Hammarlin bokförlag, 2015), s. 176.

³⁹ Se t.ex. Brookes, s. 126.

⁴⁰ Anderson, s. 61.

⁴¹ Messner (1992), s. 72-76.

⁴² Sabo & Jansen, s. 177.

Kritik av teorin – hegemoni på uttåg?

Teorin om hegemonisk maskulinitet formades för över 30 år sedan, och under 2000-talet har vissa forskare, däribland Connell, efterfrågat nya teoretiska verktyg för att studera maskulinitet.⁴³ En av dessa är ”inclusive masculinity theory”, som kan ses som en uppdaterad version av teorin om hegemonisk maskulinitet. Teorin, myntad av sociologen Eric Anderson, hävdar inte att det hegemoniska begreppet spelat ut sin roll i maskulinitetsforskningen, men att samhället har genomgått så pass stora förändringar att det idag krävs kompletterande teoretiska verktyg för att förstå samtida maskuliniteter.⁴⁴

Enligt Anderson är det inte självklart att det finns en form av maskulinitet som är hegemonisk. Istället föreslår han att så kallade *orthodox masculinities* och *inclusive masculinities* kan existera parallellt sida vid sida, utan att någon av dessa har mer legitimitet än den andra. Ortodoxa maskuliniteter kvarhåller konservativa maskulinitetsideal medan de inkluderande visar uppskattning för intimitet och heterofeminina drag. Det är inte främst maskulinitetens innehåll som avgör om en viss person får en dominerande ställning, utan hurdan *karisma* personen i fråga har.

Anderson menar att de inkluderande maskuliniteterna vuxit sig allt starkare i angloamerikanska samhällen, men betonar samtidigt att teorin inte varslar om en kommande utopi för jämställdheten. Heterosexuella män kommer fortsättningsvis att dominera och den patriarkala ordningen att fortleva. Men, enligt teorin kommer det trots allt att leda till en maktordning där kvinnor, homosexuella och män med heterofeminina attribut i högre grad är representerade i samhällets toppskikt.⁴⁵

Andersons teori är intressant att ha i bakhuvudet när de olika årgångarna jämförs, inte minst eftersom hans teori skapades på basen av intervjustudier med idrottare. Nya teoretiska verktyg kan hjälpa forskaren att inte rutinmässigt förlita sig på enbart hegemonibegreppet och således undvika att slentrianmässigt nå fram till resultat som överensstämmer med tidigare forskning.

⁴³ Connell & Messerschmidt, s. 829–859.

⁴⁴ Anderson, s. 99.

⁴⁵ Ibid., s. 8–9, 95–96, 98.

3. Metod

Fairclough och kritisk diskursanalys

Då uppsatsens syfte är att studera underliggande meningar om maskulinitet i sportjournalistikens innehåll blir den kritiska diskursanalysen en relevant metod att använda sig av. Diskursbegreppet kan ha flera innebörder och används på olika sätt beroende på vilken tradition forskaren härstammar från. I den här studien används den tolkning som präglat den post-strukturalistiska socialteorin, starkt influerad av sociologen Michael Foucault. Enligt den här traditionen innebär begreppet ”diskurs” social konstruktion av verkligheten. De specifika sätt (diskurser) som vi talar om saker på bidrar till vårt sätt att uppfatta världen och oss själva – de konstruerar kunskapssystem, sociala relationer och sociala identiteter. Enligt sociologen Norman Fairclough har medierna, tack var sin starka position i samhället, stort inflytande över vilka diskurser som skapas och reproduceras, och följaktligen makt över den sociokulturella förändringen.⁴⁶

Att kritiskt analysera mediediskurs innebär enligt Fairclough att forskaren ifrågasätter *varför* en text ser ut som den gör. Orsakerna till varför en text representerar ett fenomen på ett specifikt sätt framgår sällan av texten själv. För att förstå dess innebörd och möjliga effekt måste den sättas i ett större sammanhang. Detta görs genom att forskaren kartlägger i vilket socialt sammanhang texten uppstått, vad som kan ha motiverat textens val av representation och vilka effekter detta val kan få hos mottagaren. Att metoden ges epitetet *kritisk* innebär att en erkänner att våra sociala praktiker och språkbruk får effekter som vi inte alltid är medvetna om, vilket inte minst är tydligt när det gäller förhållandet mellan språk och makt. Fairclough menar att journalistiska texter ofta, medvetet eller omedvetet, bär på implicita ideologiska budskap som skapar, reproducerar eller naturaliserar vårt sätt att uppfatta olika samhällsfenomen, till exempel ojämlika maktförhållanden.⁴⁷ Utifrån samma principer som Fairclough menar medieforskaren Peter Berglez att forskare som använder sig av kritisk diskursanalys utgår från ett ”ideologikritiskt perspektiv”:

När man analyserar textens ideologiska egenskaper, försöker man att kartlägga förekomsten av *implicit information*, och närmare bestämt *underliggande meningar, opinioner och värderingar*. Detta är ingalunda enkelt i analytisk bemärkelse, eftersom den implicita informationen är kulturellt betingad – den framträder allt som oftast som ”objektiva fakta”.⁴⁸

⁴⁶ Nigel Fairclough, *Media Discourse* (London: Arnold, 1995) s. 3, 18–19.

⁴⁷ Fairclough, s. 14–15, 54.

⁴⁸ Berglerz, s. 203.

Eftersom diskursbegreppet är så starkt förankrat i maktrelationer och skapandet av sociala identiteter blir metoden lämplig att tillämpa på studier av maskulinitet och representation av män inom den sportjournalistiska sfären. Metoden kan hjälpa forskaren att lokalisera underliggande meningar om maskulinitet i det sportjournalistiska innehållet och studera i vilken mån dessa meningar naturaliseras som objektiv fakta.

Den kritiska diskursanalysen tillåter även forskaren att använda sig av olika teoretiska verktyg för att bättre kunna behandla det empiriska materialet. För att dekonstruera de utvalda artiklarna kommer studien även att låna inslag från semiotiken genom användningen av semiotikern Roland Barthes teori kring *myter*. Med myter menar Barthes något som "koloniserat" ett tecken och övertagit dess mening till den grad att den nya tolkningen av tecknet (myten) börjar ses som en naturlig lag. Som exempel kan "aggressivitet" vara en myt som vid ett visst skede tagit över tecknet "fotbollsspelare". Med tiden har historien glömts bort och resultatet blir att vi oreflekterat betraktar alla fotbollsspelare som aggressiva. Enligt Barthes är myten ett alibi och det finns alltid en dold ideologi bakom den. Myten definieras alltså "mer av sin avsikt än av sin text".⁴⁹

Då underrepresentation av kvinnor har beskrivits som en del av sportjournalistikens bidrag till hegemonisk maskulinitet är det även befogat att, som komplement till den kvalitativa analysen, kortfattat kvantitativt uppmärksamma hur pass marginaliserade kvinnorna är i *Offside* – och om det finns några skillnader mellan de två årgångarna som studeras.

Som forskare är det viktigt att vara medveten om problemen med diskursanalys som metod. Medieforskaren Martyn Descombe menar att metoden sätter stor tillit till forskarens insikter och att vissa hävdar att det är svårt att verifiera resultatet, eftersom det baserar sig på forskarens egen tolkning.⁵⁰ Genom att göra ett systematiskt urval och understryka mitt medvetande om metodens nackdelar hoppas jag kunna stärka resultatets tillförlitlighet.

Material och urval

Offside är ett fotbollsmagasin som utkommer med sex nummer om året. Enligt marknadsundersökningsföretaget TNS Sifo nådde magasinet 64 000 läsare under 2014⁵¹, en siffra som enligt *Offside* själva gör dem till Skandinaviens största fotbollsmagasin.⁵² *Offside*

⁴⁹ Roland Barthes, *Mytologier* (Lund: Arkiv, 2007), s. 210–218.

⁵⁰ Descombe, s. 396.

⁵¹ TNS Sifo, "Räckviddsutveckling 2005–2014", http://www.tns-sifo.se/media/520936/upplage_rackviddsutveckling2005_2014.pdf (hämtad 2015-12-10).

⁵² Offsides hemsida, "Om Offside", <http://www.offside.org/magasin/om-offside> (hämtad 2015-12-10).

riktar sig inte officiellt till män, men enligt den senaste räckviddsrapporten (2015:2) från samma företag består läsarkretsen till 84 procent av män. Det innebär att *Offside* skulle ha en högre procent manliga läsare än herrtidningarna *Café* och *King*.⁵³ När *Offside* firade sitt 5-års jubileum 2005 skrev chefredaktörerna att magasinets framgångar delvis beror på att den innehåller så mycket "manligt vemod"⁵⁴, ett kittlande uttalande som gör det intressant att använda magasinet i en studie av maskulinitet. Det gör även det faktum att Anton Hysén som Sveriges första herrfotbollsspelare på toppnivå kom ut som homosexuell i ett reportage i magasinet år 2011.⁵⁵

I studien granskades de kompletta årgångarna från 2004 och 2014. Tidsspannet valdes ut dels för att göra urvalet symmetriskt, dels för att det möjliggör att undersöka om någon förändring sker under en tidsperiod då damfotbollen utvecklas betydligt. Sammanlagt rör det sig om tolv nummer. I dessa nummer studerades samtliga reportage som är längre än fyra sidor, eftersom det är de långa berättelserna som främst skiljer magasinet från tidningspressens fotbollsjournalistik. Bilderna ges stort utrymme i reportagen men på grund av studiens begränsade omfång har det visuella, med undantag för i analysen av marginaliseringen av kvinnor, uteslutits från studien. Totalt studerades 60 reportage, varav 28 behandlas i den slutliga analysen. För att få fram ett representativt urval har analysen utgått från Brookes uppmaning att inte fokusera på det spektakulära, utan istället lyfta fram typiska texter och återkommande teman som inte problematiseras och följaktligen kan framstå som naturliga.⁵⁶ När det spektakulära väl uppmärksammas görs det just för att belysa hur exemplet skiljer sig från den dominerande diskursen.

Under arbetets gång stod det snabbt klart att marginaliseringen av damfotbollsspelare var så pass utbredd att även kortare artiklar och notiser om kvinnor, i båda årgångarna, måste inkluderas i analysen för att överhuvud ha ett underlag att utgå från. För att ytterligare nyansera analysen inkluderas även en webbkronika, publicerad 2013, där magasinet svarar på kritik angående marginalisering av kvinnor.

Där tidigare forskning berörande sportjournalistik och maskulinitet främst har fokuserat på tv-mediets samt dags- och kvällspressens diskurser kommer denna studie bredda forskningen genom att rikta blicken mot ett magasin.

⁵³ TNS Sifo, "Orvesto Konsument 2015:2", http://www.tns-sifo.se/media/586235/orvesto_konsument_2015_2_uppr_knade_tal_1000-tal_.pdf (hämtad 2015-12-10).

⁵⁴ Hans Andersson, "Framgång skylls på manligt vemod", *Nerikes Allehanda*, 2015-03-22, s. 5.

⁵⁵ Anders Bengtsson (1), "Hemligheten", *Offside* 2:2011.

⁵⁶ Brookes, s. 133.

4. Analys

Heroiska underdogs i marginalerna – om kvinnor i *Offside*

”Det glädjer mig oerhört att ni gör en tidning utan lätt- eller avklädda damer, tack!”⁵⁷, skriver läsaren Virpi Westman i en insändare till magasinet år 2004. Även om det ligger utanför det egentliga journalistiska innehållet är det inledningsvis värt att poängtera att *Offside*, till skillnad från brittiska ”manliga magasin” som *Loaded* och *FHM*, inte kombinerar fotboll med mjukpornografiska inslag.⁵⁸ Men om de avklädda kvinnorna lyser med sin frånvaro i magasinet så gör de påklädda det i nästan samma utsträckning.

Inte ett enda av de längre reportagen, varken 2004 eller 2014, fokuserar på en damfotbollsspelare eller på damfotboll. 2004 finns det inte heller någon kortare intervju med en kvinnlig fotbollsspelare. De är helt exkluderade med undantag för en liten ”duell” där tränarna Marika Domanski-Lyfors och Pia Sundhage får ta ut sina drömlag inför OS.⁵⁹ Då ska en ha i åtanke att det svenska damlandslaget 2003 tog silver i VM, en turnering som *Offside* själv beskrivit som ”damfotbollens stora genombrott” i Sverige.⁶⁰ 2014 förekommer sammanlagt åtta kortare intervjuer med kvinnor, men endast hälften av dessa intervjuer görs med en spelare eller tränare. För att ge perspektiv: ett nummer av *Offside* kan innehålla uppemot 20 intervjuinslag.

Denna marginalisering skulle inte vara lika utmärkande om *Offside* kallade sig för ett ”herrfotbollsmagasin” istället för ett ”fotbollsmagasin”. I och med att den manliga normen inte offentliggörs för läsarna kan det argumenteras att *Offside* utsätter damfotbollsspelare för det som Gaye Tuchman kallat för *symbolisk utplåning*. Med begreppet menar hon att underrepresentationen av kvinnor i amerikanska massmedier leder till att de symboliskt frångår legitimitet. Om kvinnornas prestationer i exempelvis arbetslivet inte återges förmedlar journalisterna alltså att dessa prestationer inte är viktiga.⁶¹ Om en applicerar Tuchmans begrepp på sportjournalistik innebär det att uteslutandet av kvinnor förstärker intrycket av att deras idrottsprestationer inte är lika viktiga som männens. Tuchmans begrepp kan vidare kopplas till

⁵⁷ *Offside* 1:2004, s. 10.

⁵⁸ Exempel på sådana studier hittas i Beynon s. 98–114; Whannel s. 74–78.

⁵⁹ Jonas Gustavsson, ”Duellen”, *Offside* 4:2004, s. 110–111. På detta sätt kommer studien genomgående att referera till det analyserade materialet.

⁶⁰ Alva Nilsson, ”Caroline Jönsson om kostsamma val”, *Offside* 1:2014, s. 25.

⁶¹ Gaye Tuchman, ”The Symbolic Annihilation of Women by the Mass Media”, *Heart and Home: Images of Women in the Mass Media*, red. Tuchman (New York: Oxford University Press, 1978) s. 7–8; Nathalie Koivula, *Gender in sport*, (Stockholm: Stockholms universitet, 1999), diss: Stockholms universitet. s. 41.

Connells teori om att marginalisering av det feminina befäster mannen som normen och upprätthåller den maskulina hegemonin.⁶²

Efter att upprepade gånger fått frågor från läsare om varför damfotbollen får mindre utrymme i *Offside* svarade chefredaktören Anders Bengtsson på kritiken i en webbkronika 2013. Enligt honom är läsarnas svaga intresse för damfotboll den främsta orsaken till marginaliseringen. *Offside* är beroende av att gå med vinst och om de skulle skriva lika mycket om damer och herrar skulle det förmodade läsartappet göra situationen ekonomiskt ohållbar. Att hänvisa till ”utbud och efterfrågan” är ett vanligt argument av sportredaktionerna, men enligt Margaret Duncan och Michael Messner handlar det dock ofta om ett rutinemässigt antagande att publiken vill läsa om män (Bengtsson säger att *Offsides* uppfattning baserar sig på läsarundersökningar och feedback).⁶³ Bengtsson understryker att frågan är viktig att diskutera och att *Offside* borde bli bättre på att söka upp spännande berättelser om damfotboll, men vidhåller samtidigt att de i egenskap av vinstberoende magasin inte har samma ansvar som public service att arbeta för att främja damidrott.⁶⁴

Materialets intervjuer med kvinnliga spelare eller tränare framstår som sakliga – fokus ligger på idrottsutövandet och kvinnorna förminskas inte till sexuella objekt för den manliga publikens ögon genom beskrivningar av deras klädstil och utseende.⁶⁵ Däremot tar samtliga intervjuer upp kvinnornas underordnade position i fotbollsvärlden. Som exempel beskrivs tränaren Vanessa Mångsén som en ”normbrytande tränare” medan anfallaren Anja Mittag berättar om den skepsis hon möttes av när hon som liten började spela i ett lag med killar.⁶⁶ Även om dessa intervjuer inte ifrågasätter kvinnornas varande på fotbollsplanen så befäster de samtidigt bilden av mannen som normen. Enligt Anderson är det just så här som marginaliserade idrottare framställs i journalistiken: som heroiska underdogs.⁶⁷ Å andra sidan kan en fråga sig om jämställdheten inom fotbollen främjas om den rådande ojämställdheten inte aktualiseras och synliggörs på detta sätt?

⁶² Connell (2008), s. 118–119.

⁶³ M.C. Duncan & Michael Messner, ”The media image of sport and gender”, *Mediasport*, red. L.A. Wenner (London: Routledge, 1998), s. 173.

⁶⁴ Anders Bengtsson (2), ”Varför så lite damfotboll i Offside”, *Offsides* hemsida, <http://www.offside.org/de-tre-redaktorerna/2013/varfor-sa-lite-damfotboll-i-offside>, 2013-05-13 (hämtad 2015-12-01).

⁶⁵ Koivula, s. 42. Enligt Koivula är denna ”heterosexualisering” av idrottskvinnor ett ofta använt verktyg av idrottsmedia. Se även Messner (2002), s. 93–106.

⁶⁶ Maja Larsson (1), ”Normbrytande tränare i Holmsund”, *Offside* 2:2014, s. 35; Johan Orrenius (1), ”Anja Mittag om självdisciplin”, *Offside* 6:2014, s. 26.

⁶⁷ Brookes, s. 127; Messner, s. 164–165; Anderson, s. 61.

I reportagen förekommer kvinnor främst i egenskap av ”fru”, ”flickvän” eller ”mamma”. Oftast nämns de inte vid namn, vilket förstärker intrycket av att kvinnan definieras i relation till mannen som spelar huvudrollen. Även om materialet inte kan sägas vara rikt på anspelningar på kvinnornas utseende så förekommer dessa sporadiskt, inte minst 2004. Exempel på dessa är: ”En förbundskvinna i stram dräkt”⁶⁸, ”två vackra italienskor i jeans och tigha toppar”⁶⁹ och ”en hårdsminkad kvinna i obestämbart ålder”⁷⁰. En intressant detalj är att ingen av kvinnorna som beskrivs på detta sätt är svensk, vilket kan tolkas som att reportern exotiserar de utländska kvinnorna, alternativt vill visa hur de sydeuropeiska könsrollerna står i kontrast mot det mer progressiva Sverige. Oberoende av journalistens intention så kan citaten förstås utifrån Connells teori om att flera faktorer måste tas i beaktande för att förstå genus, i det här fallet en persons kulturella bakgrund.⁷¹

I andra fall är det tydligt att reportern kritiserar sexistiskt beteende. Lothar Matthäus val att bjuda in ”ett helt damvolleybollag för att inspektera lagkamraten Adolfo Valencias könsorgan”⁷² och ett italienskt tv-program med ”lättklädda tjejer som dansade i studion”⁷³ framställs i negativa ordalag. Reportern är även kritisk till att försvararen Patrik Andersson talar så väl om sin gamla lagkamrat Stefan Effenberg, eftersom denne i medierna detaljerat redogjorde hur han bar sig åt för att ”erövra” sin lagkamrats fru.⁷⁴ Messner och Anderson har i sina studier noterat att idrottens våldsamma natur kan skapa ett sexistiskt maskulinitetsideal där män betraktar ”kvinnor som objekt att erövra”.⁷⁵ Att Effenberg väljer att offentligt berätta om erövrandet kan förstås utifrån Michael Kimmel, som menar att män skryter om sina kvinnobedrifter inför andra män i hopp om att få sin maskulinitet bekräftad.⁷⁶ I de fall när den här typen av beteende förekommer i *Offside* fördöms det tydligt.

Den mest slående skillnaden mellan årgångarna är att mittfältaren Lisa Ek figurerar som spelarkrönikör i fem av numren 2014. Därutöver uppträder nu kvinnor i andra roller än partners och mödrar i reportagen, även om familjerollen fortfarande dominerar. De förekommer bland annat i rollen av forskare, journalist, projektledare, klubbdirektör och lagledare. Dock ges de inte något större utrymme i reportagen, det är sällan de ens får uttala sig. Men till skillnad från

⁶⁸ Mattias Göransson (1), ”Spionerna”, *Offside* 3:2004, s. 57.

⁶⁹ Mattias Göransson (2), ”Det gör ont”, *Offside* 4:2004, s. 28.

⁷⁰ Tobias Regnell, ”Seksträffen”, *Offside* 6:2004, s. 48.

⁷¹ Connell (2008), s. 114.

⁷² Marcus Christenson, ”En legend söker sin plats”, *Offside* 5:2004, s. 50.

⁷³ Anders Bengtsson (3), ”Fast i passionen”, *Offside* 5:2014, s. 84.

⁷⁴ Mats Weman, ”Sista kapitlet”, *Offside* 2:2004, S. 39.

⁷⁵ Anderson, s. 49; Messner, s. 38–42.

⁷⁶ Kimmel, s. 129.

2004 finns de i varje fall i narrativets bakgrund. Symptomatiskt för detta är att den högsta procentuella representationen av kvinnor i ett reportage är i texten ”De osynliga”, där reportern intervjuat åtta personer som i fotbollsföreningar utför arbetsuppgifter som sällan uppmärksammas i sportjournalistiken. Två av dessa är kvinnor, i rollerna som kock respektive tvättare. Kocken Bettan (som inte vill uppge sitt efternamn) tilldelas rubriken ”Som en sträng mamma”, och även om hon framställs som en person med auktoritet så är hon samtidigt starkt förankrad i modersrollen genom sitt kön. Hon citeras säga:

Som *kvinn*a och lite äldre fyller jag en viktig funktion [...] Dels ger jag spelarna normer och regler. *Dels bryr jag mig på riktigt*. Jag frågar hur de mår, om de fryser på vintern, vad de ska äta till middag.⁷⁷ (mina kursiveringar)

Faircloughs diskursbegrepp begränsar sig inte till skriven text utan inkluderar även visuellt material, eftersom till exempel bilder kan avslöja implicita budskap som är svårare att lokalisera i den skrivna texten. I det fåtalet bilder där en kvinna är i fokus finns det element som får dem att framstå som passiva och ointresserade. Ett exempel på detta är en bild i ett reportage om F.C. Barcelona där en kvinna uttråkad sitter bakom ett skjul medan en grupp män tittar på ett träningspass. Bildtexten ”Alla är inte intresserade” förstärker det passiva intrycket.⁷⁸ 2014 syns kvinnliga fotbollssupportrar allt oftare i publikhavet på bilderna, vilket gör att en kan ställa sig frågan varför dessa fortfarande, med ytterst få undantag, inte får komma till tals i texterna. Genom att använda Faircloughs diskursanalys kan en argumentera för att bildmaterialet avslöjar implicita värderingar om fotbollens makthierarki som döljer sig i den skrivna texten. Det som *inte skrivs* ut ger intrycket av att *Offside* presenterar en fotbollsbransch för läsarna där kvinnliga supportrars åsikter är underordnade männens.⁷⁹

Sammanfattningsvis är dessa exempel på hur kvinnor framställs som passiva eller underordnade i *Offside* fåtaliga, men procentuellt är de ändå betydande eftersom kvinnor är så pass frånvarande i materialet. 2014 har visserligen kvinnorna ökat i närvaro och de framstår inte längre som lika sexualiserade i reportagen, vilket kan tolkas som att damfotbollens utveckling avspeglar sig i materialet. Men magasinet framstår 2014 fortfarande i huvudsak som det Anja Hirdman kallar för ett homosocialt medierum, där den av *Offside* ekonomiskt motiverade marginaliseringen reproducerar, och naturaliserar, hegemonisk maskulinitet.⁸⁰

⁷⁷ Maja Larsson (2), ”De osynliga”, *Offside* 2:2014, s. 77.

⁷⁸ Regnell, s. 47.

⁷⁹ Fairclough, s. 14–15, 17.

⁸⁰ Hirdman (2002), s. 21.

Att undvika Hello Kitty – om hotet från femininiteten

Användandet av traditionellt feminina attribut i syfte att peka ut svaghet förekommer sporadiskt i materialet. Direkta skällsord återges däremot endast i fyra citat, vilket i relation till det omfattande materialet kan ses som en relativt liten siffra. I två av fallen är det dessutom gamla intervjuvar som *Offside* väljer att återge. I ett reportage med sportchefen Bo Johansson från 2004 återges ett citat från 1996 där han säger: ”Vi kämpar ju inte. Det finns alldeles för många ’kärringar’ i laget”⁸¹. 2014 citeras Expressens Mats Olsson i en krönika från 1991: ”GIF Sundsvall hade förmodligen fått stryk av hejarklacksflickorna ’IFK:s guldklimpar’ med några måls marginal.”⁸² Sådana exempel på sexistiskt språkbruk används av män i syfte att ifrågasätta andra mäns maskulinitet. Genom att använda femininitet som skällsord, till exempel genom att kalla någon för kärring, placeras mottagaren längre ner i den maskulina hierarkin.⁸³ Speciellt just ”kärringen” kan sägas utgöra en motpol till machomaskuliniteten inom herrfotbollen. Att ”spela som en kärring” blir synonymt med att tveka, vara rädd och sluta kämpa. Myten om kärringen blir ett sätt att befästa vilka som ses som idrottens självklara aktörer. Samtidigt representerar ”kärringen” ett ständigt närvarande hot från den femininitet som männen själva har inom sig och som de måste förtrycka.⁸⁴

Det mest tydliga exemplet på när femininitet används för att symbolisera svaghet är en händelse som reportern Alexander Piauger återger från en fotbollsakademi i Marseille. Tränaren Robert har noterat en ”mikroskopisk” chokladfläck på en av de unga killarnas skjortor och tillrättavisar honom på följande sätt:

- Du spelar snyggt ute på planen, men det hjälper inte om du ska se för jävlig ut så fort jag tar emot en gäst på anläggningen. Vänta lite...
- Han tar några steg åt sidan, plockar upp den plastiga Hello Kitty-bollen från golvet och räcker sedan över den till den unga fotbollstalangen.
- Här har du ett bra träningsredskap, om du hinner med mellan chokladbitarna.⁸⁵

Även om läsaren ges intrycket att det ovanstående sägs med värme så är det en tydlig markering att Hello Kitty-bollen, som kan ses som en symbol för närmast flickig femininitet, används för att markera pojkens misslyckande. Efteråt skrattar såväl tränaren som pojkarna åt skämtet, ett beteende som känns igen från Fundbergs studie av pojkfotboll. Fundberg menar att fotbollen fungerar som en sorts existentiell tillflyktsort för män, där de kan använda sig av en

⁸¹ Henrik Ystén (1), ”Byggare Bo bygger ett lag”, *Offside* 2:2004, s. 65.

⁸² Erik Löfgren, ”Norrlandskoden”, *Offside* 6:2014, s. 144.

⁸³ Connell (2008), s. 116–117.

⁸⁴ Fundberg, s. 186–187.

⁸⁵ Alexander Piauger (1), ”Ett behagligt dårhus”, *Offside* 5:2014, s. 45.

sexistisk jargong utan att ifrågasättas. Fotbollen blir en värld där ”den i andra sammanhang ifrågasatta hegemoniska maskuliniteten får fritt spelrum och full uppbackning.”⁸⁶

Det finns ett tydligt mönster i Offsides reportage: Reportrarna använder sig inte själva av en sexistisk jargong – däremot tycks de se det som mindre problematiskt att reproducera den i citat. Reportrarna citerar supportern som ropar: ”Sitt inte där som några jävla lökar”⁸⁷ och spelarna från Isle of Man som ropar att de tycker så mycket om en tränare att de hade låtit honom ”shag our wives”⁸⁸. Återigen blir den kulturella dimensionen av maskulinitetsbegreppet tydligt: det är svårt att se att reportern skulle förhålla sig okritiskt om svenska spelare uttalade sig på samma sätt om sina fruar. Det kan tolkas som att reportrarna anser att de inte behöver ta ansvar för det som sägs i citaten, och att det är bättre att skildra ”verkligheten” de observerar i ocensurerad form.⁸⁹ Men om den sexistiska jargongen inte problematiseras kan det argumenteras att *Offside*, implicit och möjligen omedvetet, naturaliserar den som en del av fotbollen.

2004 finns det flera reportage där blyghet och försiktighet, passiva egenskaper som traditionellt tolkats som feminina, lyfts upp som negativa karaktärsdrag för en herrfotbollsspelare. I ett reportage om Patrik Andersson berättas det hur han som liten var så blyg att han inte ville vara med i något lag. Men genom fotbollen får Andersson självförtroende och vågar ta för sig allt mer. När mamma Solbritt sammanfattar sin sons karriär säger hon att ”det var en pojke som åkte iväg och en man som kom hem.”⁹⁰

Ett reportage om målvakten Andreas Isaksson följer ett liknande narrativ. Reportern beskriver hans första tid på fotbollsplanen med att konstatera att ”talangen var tydlig och inte alltid lätt att kombinera med blygheten.”⁹¹ I reportaget berättar Isaksson att han försökt jobba bort sin blyghet, något som bekräftas av tidigare lagkamraten Erik Edman:

Då var han ju en pojke. Nu har han självförtroende och pratar i ett på träningarna när landslaget samlas. Han är med och slänger käft och hackar på lagkamraterna.⁹²

⁸⁶ Fundberg, s. 157.

⁸⁷ Löfgren, s. 131. I det här fallet kan ”lökar” tolkas som slang för ”kvinnobröst”, men notera att ordet även kan ha andra betydelser.

⁸⁸ Alexander Piauger (2), ”När världen kom på besök”, *Offside* 4:2014, s. 80.

⁸⁹ Detta kan jämföras med marginalisering av kvinnor i media. Enligt genusforskaren Gunilla Jarlbro är ”Vi skildrar bara verkligheten” ett vanligt argument som medierepresentanter använder sig av för att förklara bristen på kvinnor i nyhetsmedierna. Se Gunilla Jarlbro, *Medier, genus och makt*, (Lund: Studentlitteratur, 2006), s. 69.

⁹⁰ Weman, s. 32.

⁹¹ Henrik Ystén (2), ”En känsla av makt”, *Offside* 5:2004, s. 62.

⁹² *Ibid.*, s. 69.

Isakssons tidigare tränare Zoran Lukic säger att Isaksson lärt sig ta större plats och klara av motgångar, vilket har gjort honom ”färdig som människa”.⁹³ I ett reportage om IF Elfsborg klagar lagets tränare på att det har funnits problem med kämpaglöden, och att det var dags att ”göra män av pojkarna”⁹⁴. Alla dessa exempel lyfter fram fotbollen som en miljö där pojkar uppfostras till män, vilket kan sägas bekräfta sambandet mellan idrottsliga ideal och vad som uppfattas som god maskulinitet.⁹⁵ 2014 lyser däremot uppfostringsretoriken med sin frånvaro, och blyghet lyfts heller inte längre fram som ett problem. I ett reportage om svensk talangutveckling beskrivs inte fotbollslaget som en miljö där pojkar blir män – i stället är konsensus att vissa spelare frodas i en tuffare miljö medan andra mår bättre av mindre press.⁹⁶ Förändringen kan argumenteras bero på att samhället, som Andersons teori beskriver, blivit mer öppet för nya former av maskulinitet, även om detta kan framstå som en väl enkel förklaring. Mer om detta i följande avsnitt.

Sammanfattningsvis ser vi att femininitet sporadiskt nedvärderas i *Offside*, såväl 2004 som 2014. I samtliga fall är det inte reportern som själv använder sig av en sexistisk jargong, utan den återges i citat. Men en ska inte glömma att det är citat som reportern aktivt valt att inkludera, och eftersom de inte problematiseras i texten bidrar de snarare till att naturalisera den maskulina hegemonin som råder inom fotbollen. Detsamma gäller retoriken om att fotbollen ”gör män av pojkar”. Här finns dock en tydlig skillnad mellan årgångarna, då retoriken inte längre är närvarande 2014.

Från straight pöbel till regnbågspublik – om homosexualitet i *Offside*

Om en i likhet med Michael Kimmel menar att homofobi är den största drivkraften bakom maskulinitet framstår inte *Offside* som en betydande del av det hegemoniska projektet. Till skillnad från Fundbergs studie, där homofoba glåpor visade sig utgöra en betydande del av jargongen i omklädningsrummet, är inte ”bögen” närvarande som ett skällsord i *Offsides* reportage, varken 2004 eller 2014.⁹⁷ En scen från magasinets EM-reportage 2004 är dock värd att uppmärksamma, men det ska betonas att det är ett undantag. De svenska supportrarna är i full färd med att sjunga dragshow-gruppen After Darks schlagerhit ”La dolce vita”, något som reportern kommenterar med: ”Sjungen av denna straighta pöbel [...] var låten så fel att den

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Johan Nilsson, ”Examen i Elfsborg”, *Offside* 6:2014, s. 97.

⁹⁵ Fundberg, s. 98–99.

⁹⁶ Johan Orrenius (2), ”Should I stay or should I go”, *Offside* 5:2014, s.79.

⁹⁷ Fundberg, s. 186.

ögonblickligen blev alldeles rätt.”⁹⁸ Här bekräftar reportern myten om att fotbollssupportern är heterosexuell och naturaliserar *bögen* som en anomali inom fotbollen.

2014, tre år efter det uppmärksammade reportaget om den homosexuella fotbollsspelaren Anton Hysén, utnämner *Offside* i anknytning till ett reportage om den gångna säsongen nätverket ”Fotbollssupportrar mot homofobi” till ett av årets mest hedervärda supporterinitiativ.⁹⁹ I övrigt skrivs det 2014 inget om sexualitet som avviker från heteronormen, men hyllningen av nätverket är i varje fall ett belägg för att *Offside* inte längre betraktar fotbollspubliken som en ”straight pöbel”. Utvecklingen kan sättas i perspektiv utifrån Andersons teori om inkluderande maskuliniteter, som målar upp tre ”maskulinitetsfaser” som angloamerikanska samhällen går igenom. Dessa faser bestäms inte utifrån hur utbredd homofobin är, istället används begreppet *homohysteria*. Homohysteria inbegriper, bland annat, en kulturell tidsanda (zeitgeist) som inte godkänner homosexualitet och den femininitet som den associeras med. Enligt Anderson är samtiden i dag inne i fas två: en period av ”diminishing homohysteria” (sv. minskande homohysteri) där inkluderande maskuliniteter, som inkorporerar heterofemina drag och inte medvetet exkluderar homosexuella, vuxit sig allt starkare. Detta kommer sedan sannolikt att övergå i en tredje och sista fas, där homohysterin i princip har försvunnit och homofobi inte längre utgör en del av maskulinitetsprocessen.¹⁰⁰

Att *Offside* på detta sätt tydligt tar ställning för homosexuellas rätt att inte bli exkluderade kan ses som ett uttryck för en framväxande inkluderande maskulinitet. Nätverkets grundare Åsa Wendin säger såhär om dess uppkomst: ”Man måste fråga sig varför det finns en kultur där det är okej att säga en sak på en fotbollsarena som inte är okej att säga utanför.” Detta uttalande ifrågasätter öppet fotbollens rätt att fungera som det Fundberg benämner ”existentiell tillflyktsort” för den ortodoxa hegemoniska maskuliniteten; en signal från *Offside* om att fotbollen får allt svårare att agera som om den var frikopplad från resten av samhället.

Det kollektiva kriget – om att offra sin kropp

Om det är ett inslag från Messners ”manhood formula” som mer än andra präglar *Offsides* reportage så är det återkommande hyllningar av spelare som offerar sig för laget. Spelare som inte är rädda att ta smällar och osjälviskt sätter sin egen hälsa på spel för att ta hem segern till de egna. Reportern Erik Löfgren minns sin uppväxt på GIF Sundsvalls läktare:

⁹⁸ Göransson (2), s. 41.

⁹⁹ Johan Orrenius (3), ”Ett BP-hjärta kan man inte byta ut hur som helst”, *Offside* 6:2014, s. 84.

¹⁰⁰ Anderson, s. 7, 95–96.

Jag njöt när fotbollsarbetaren Daniel Näsholm drog på sig blåstället för 90 minuters gnagning av hälsenor, jag älskade hur Fredrik Sundfors kunde offra en och annan hörntand för att hindra ett baklängesmål.¹⁰¹

Denna offerritual kommer till uttryck i olika former såväl 2004 som 2014, oftast genom uppmärksammandet av spelarnas skador. Det är slående i hur många reportage det berättas om olika skador och operationer som textens huvudperson har gått igenom, utan att de långsiktiga följderna av idrottens våldsamma natur ifrågasätts. Detta är ett tydligt exempel på ”socially structured silence”. Till följd av att skadorna inte problematiseras framställer magasinet implicit uppoffrandets konsekvenser som en naturlig del av sporten. På det här sättet kan sportjournalistiken sägas reproducera den snäva form av hegemonisk maskulinitet som idrottsinstitutionen traditionellt strävat efter att upprätthålla.¹⁰²

Messner menar att det inte är svårt att förstå varför idrottare så ofta blir skadade – däremot kan det tyckas förbryllande att så många väljer att fullfölja en match trots att de skadat sig.¹⁰³ Sådana historier återkommer flertalet gånger i *Offside*. I ett reportage om det bosniska landslaget träffar reportern spelaren Muhamed Konjic, ”mytomspunnen” för att en gång ha spelat en ligamatch med två brutna armar under ett provspel hos en ny klubb:

Jag vågade inte säga något om mina armar, jag var rädd för att de skulle skicka tillbaka mig. Tre dagar efter olyckan var det match. Jag var känd som den stora, starka mittbacken. I varje rörelse gjorde det så ont att jag höll på att svimma. Men jag spelade 90 minuter och fick stanna kvar i klubben.¹⁰⁴

Enligt Messner finns det både *interna* och *externa* faktorer som bidrar till att spelare ser sig tvungna att spela med skada. I ovanstående exempel verkar det handla om extern press: Konjic väljer att spela trots sin skada utav rädsla för att framstå som svag inför sin nya tränare och lagkamrater. Utöver dessa aktörer kan även sportjournalistiken ses som en extern faktor med betydande inflytande, och Messner menar att journalistiken tenderar att se ner på spelare som vägrar spela med skada. Eftersom spelarna belönas för sin smärta, och på så vis får sin maskulinitet bekräftad, fortsätter de att offra sig.¹⁰⁵ Vi kan återvända till reportaget om GIF Sundsvall, där reportern i en bildtext ger den skadade kämpan en närmast glorifierad status:

¹⁰¹ Löfgren, s. 133.

¹⁰² Sabo & Jansen, s. 177–179.

¹⁰³ Messner (1992), s. 72.

¹⁰⁴ Anders Bengtsson (4), ”I fotbollens händer”, *Offside* 3:2014, s. 64.

¹⁰⁵ Messner (1992), s. 72–73.

Helig smärta. Tommy Naurin och målvaktstränaren Richard Richardsson är två av få som känner till med vilken smärta som GIF-målvakten genomför höstmatcherna. Ingen av utspelarna får veta att deras målvakt spelar med en spricka i armbågen.

Den interna pressen skapas av att idrottare utvecklar ett distanserat förhållande till sin kropp – vilket kan framstå som paradoxalt med tanke på att idrottare samtidigt är besatta av just kroppen. Men för att idrottaren ska kunna fortsätta offra sin kropp börjar hen i tidig ålder betrakta den som en maskin, ett verktyg eller ett vapen.¹⁰⁶ I *Offside* är det främst vapenmetaforen som dominerar: Tobias Linderöth ”manglade en Bulgar”¹⁰⁷, Martin Åslund ”stängades mot Bulgariska mittbackar”¹⁰⁸ och spelarna från Isle of Man ”maler [...] ner sina motståndare” (en spelare bryter benet på kuppen)¹⁰⁹. Spelare med goda ledaregenskaper beskrivs återkommande som ”fältherrar”, ”generaler” och ”korpraler” och fotbollsmatchen som ett ”krig”.¹¹⁰ Användningen av krigsmetaforer kan förstås som journalistikens försök att trissa upp stämningen genom att skapa en koppling mellan det militära, som likt idrotten är en sfär där hegemonisk maskulinitet dominerat, och atletisk aggression.¹¹¹ Samtidigt är det värt att notera att en överdriven machoattityd närmast framställs som löjlig. Exempelvis uppskattar inte Martin Åslund AIK-tränaren Richard Money's rutin att inför matchen spela klipp från actionfilmen *Braveheart* och hetsa lagkamraten Krister Nordin genom att jämföra honom med Mel Gibson.¹¹²

I materialet är det tydligt för vad männen offerar sig: det egna kollektivet. Även i reportage som skildrar en individuell spelare så är kollektivet alltid närvarande. Spelarna som hyllas är de som klarar av att lägga sitt eget ego åt sidan och som osjälviskt utför varje handling på planen med lagets bästa i åtanke. Diskursen sammanfattas väl av tränaren Henrik Larsson, som säger att: ”Alla i HIF måste förstå att det alltid handlar om föreningen”.¹¹³ Det är denna okritiska hållning till att offra sig för laget som får filosofen Torbjörn Tännsjö att, något magstarkt kan en tycka, hävda att idrottens värderingar har inslag av fascism:

¹⁰⁶ Ibid., s. 74–76; Messner (2002), s. 55–59; För exempel på hur idrottskroppen framställts som en maskin i svensk media, se t.ex. Mia-Marie Hammarlin, *Att leva som utbränd* (Stockholm: Symposium, 2008), s. 61–67.

¹⁰⁷ Göransson (2), s. 37.

¹⁰⁸ Ulf Roosvald, ”Martin Åslund”, *Offside* 6:2004, s. 53.

¹⁰⁹ Piauger (2), s. 69, 71.

¹¹⁰ Se t.ex. Löfgren s. 130; Mattias Göransson (1), s. 57; Henrik Ystén (3), ”När jag spelar vinner Sverige”, *Offside* 3:2004, s. 39; Christian Daun, ”Mannen bakom männen”, *Offside* 5:2014, s. 101.

¹¹¹ Messner (2002), s. 122.

¹¹² Roosvald, s. 53.

¹¹³ Anders Bengtsson (5), ”När jag blev klar för Falkenberg var det många som sa ’du har inget att förlora’. Så tänkte inte jag. Heter du Henrik Larsson har du alltid press på dig.”, *Offside* 6:2014, s. 157.

Vi ser hur individer offerar sig, inte för andra individers bästa (det kan vara beundransvärt), utan för abstrakta storheter (laget, nationen, fanan). Men det kan ingen god demokrat acceptera som anständigt.¹¹⁴

Utifrån Barthes teori om mytbildningar kan framhållandet av kollektivet framför individen underlätta skapandet av myter om hur en viss individ, till exempel en svensk herrfotbollsspelare, ”är” utgående från olika variabler. Den här studien har redan ett par gånger uppmärksammas hur en persons kulturella bakgrund tycks spela roll för hur hen skildras i *Offside*. Detta blir speciellt tydligt när det kommer till bilden av den svenske herrfotbollsspelaren, vilket med tanke på att det rör sig om ett svenskt magasin i viss mån kan sägas handla om att reproducera en självbild. 2004 representeras det ”svenska” genomgående av just *det kollektiva*; ”känslan av en-för-alla, alla-för-en”¹¹⁵, ”en hårdjobbade enhet”¹¹⁶, ”kända för att göra sitt jobb”¹¹⁷. På detta sätt mytologiseras alltså en högt ansedd egenskap som en typisk ”svensk” företeelse. Medieforskaren Peter Dahmén når i sin mikrostudie av rapporteringen från fotbolls-VM för damer fram till samma resultat, vilket tyder på att nationella stereotyper inte begränsar sig till männen, utan blir ett ideal som båda könen bör eftersträva.¹¹⁸ Motiveringen bakom myten om det svenska fotbollskollektivet har tidigare forskning kopplat till fotbollsrörelsens förankring i socialdemokratien och det efterkrigstida folkhemsbygget. Även om *Offside* själva inte kopplar kollektivet till folkhemmet kan det tolkas som att en liknande svensk stereotyp reproduceras i magasinet.¹¹⁹

Den uppoffrande attityden begränsas inte till spelarna. I ett reportage om landslagschefen Lars Richt återges en historia om hur Richt inför en avgörande landskamp bröt nyckelbenet, men efter att ha smärtlindrat sig med ”både en och två” whiskey ändå tog plats på läktaren. Richt citeras: ”Jag bryter gärna nyckelbenet, bara vi kvalificerar oss till VM.”¹²⁰ En liknande attityd återkommer i skildringen av Per-Anders Blind, som tar morfin och försummar sitt egentliga jobb för att på egen hand organisera en internationell fotbollsturnering:

¹¹⁴ Torbjörn Tännsjö, ”Elitidrotten bygger på osunda värderingar”, *Sporten eller livet*, red. Ingrid Jacobsson (Stockholm: Heatwave Förlag AB, 1996), s. 149.

¹¹⁵ Ystén (3), s. 48.

¹¹⁶ Göransson (1), s. 57.

¹¹⁷ Ystén (2), s. 69.

¹¹⁸ Dahmén, s. 447.

¹¹⁹ Se bl.a. Torbjörn Andersson, *Kung fotboll – Den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950* (Stockholm/Stehag: Symposium, 2002); Johan R. Norberg, *Idrottens väg till folkhemmet – studier i statlig idrottspolitik 1913–1917* (Stockholm: SISU idrottsböcker, 2004). För mer forskning om nationella stereotyper och sportjournalistik se bl.a. Neil Blain, Raymond Boyle & Hugh O’Donnell, *Sport and national identity in the European Media* (Leicester: Leicester University Press, 1993).

¹²⁰ Daun, s. 94.

”Jag sätter mitt förhållande på spel och jag sätter mitt jobb på spel. Vill de sparka mig för det här, ja, då får de väl göra det. Den här turneringen ska genomföras till vilket pris som helst”¹²¹

2014 lyfts däremot även konsekvenserna av ett konstant uppoffrande fram. Både sportchefen Urban Hagblom och tränaren Åge Hareide berättar om att vara på gränsen till utbrändhet, och i intervjun med Henrik Larsson frågar reportern rakt ut: ”Du måste ha sett många tränare som mått dåligt, som varit pressade och slutkörda. Tänkte du aldrig ’det här är inget jag vill utsätta mig för’?”¹²² Dock är det slående hur alla dessa personer efter utbrändheten tycks ha fortsatt att arbeta i högt tempot. I slutet av reportaget om Hareide återkommer reportern till att dennes framgångsrecept ”varit att pressa sig själv till kollapsens rand.”¹²³ På det sättet naturaliseras den extrema uppoffringen som en del av fotbollen.

Ett intressant fall som skiljer sig från den övriga diskursen är intervjun med Djurgårdens holländare Geert den Ouden från 2004. Här motiverar den religiöse anfallaren varför han inte värderar kämpataktik och uppoffring särskilt högt:

Idrott på högsta nivå innebär bland annat att man anstränger kroppen till det yttersta. Elitidrott är inte alltid nyttigt för kroppen och i Bibeln står det att vi har fått kroppen som en gåva och att vi ska vårda den.¹²⁴

Till Connells teori om det kulturella inflytandet i skapandet av hegemonisk maskulinitet kan vi alltså lägga ett religiöst inflytande. den Ouden kritiserar också jargongen i omklädningsrummet (”Det är en svaghet hos människan att svära”¹²⁵) och förstår inte varför han skulle behöva anpassa sig till den dominerande kulturen (”Om man anpassar sig är man enligt hans sätt att se det inte längre sann mot sig själv”¹²⁶). I reportaget är det tydligt hur reportern Simon Kuper ömmar för den Ouden men irriterar sig på dennes otaktiska hållning att inte tumma på sina principer. Det känns vemodigt att Geert bestämt sig för att lämna Sverige ”bara för att han inte har en aning om hur man betar sig när man är utomlands [...]”¹²⁷

Eftersom offerretoriken är så stark i *Offside*, såväl 2004 som 2014, är det intressant att det finns flera fall där det poängteras att det viktigaste inte är att vinna. Martin Åslund säger att han spelar där tränaren tycker att han gör mest nytta, men att han samtidigt inte har ”en extrem

¹²¹ Piauger (2), s. 60–61.

¹²² Bengtsson (5), s. 151.

¹²³ Erik Eje Almqvist, ”Åge och hans värld”, *Offside* 6:2014, s. 49.

¹²⁴ Simon Kuper, ”Geert tar farväl”, *Offside* 3:2004, s. 82. Notera att Den Ouden hänvisar till den protestantism som finns i Nederländerna.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Ibid., s. 83.

¹²⁷ Ibid., s. 86.

idrottsmentalitet”: ”För mig är inte vinna allt, jag tycker det är roligt att bara hålla på.”¹²⁸ I andra fall citeras uttalanden som ”det är bara en fotbollsmatch”¹²⁹ eller ”det är bara fotboll”¹³⁰. Detta kan framstå som en intressant paradox: Varför betonas vikten att utsätta sin kropp för fysisk smärta om resultatet spelar mindre roll? Men det kan även argumenteras för att det inte rör sig om en paradox, utan istället om ett argument för att männens dragning till fotbollen bottnar i ett behov av att få sin maskulinitet bekräftad inför andra män.¹³¹ Det blir en process där *själva handlingen*, utförandet av lojala, uppoffrande kroppsliga prestationer, ibland är viktigare än resultatet. Detta bekräftelsebehov diskuteras vidare i nästa avsnitt.

”Är jag inte Sveriges tuffaste coach?” – om jakten på bekräftelse

2004 besöker *Offsides* reporter Henrik Ystén den svenske tränaren Roger Palmgren i Rwanda. Reportaget inleds med en beskrivning av Palmgrens välbevakade hus. Med ett leende säger Palmgren: ”Kolla killar. Taggtråd på muren och en vakt i trädgården. Det här får man i varje fall inte i Allsvenskan.”¹³² Palmgrens jakt på reportrarnas bekräftelse genom att hänvisa till sin egen tuffhet löper sedan som en röd tråd genom reportaget:

– Ärligt talat: är jag inte Sveriges tuffaste coach? Det är man väl när man tränar mitt i mörkaste Afrika?

Han vrider sig till fotograf-Peter i baksätet:

– Eller vad säger du? Jag ser bilden framför mig. Jag i bar överkropp och så ett maskingevär i handen. Ha, ha, vad säger ni?¹³³

Jakten är inte heller helt fruktlös. Efter ovanstående citat bekräftar reportern Palmgrens självbild genom att säga ”klart du är Sveriges tuffaste coach”.¹³⁴ Men trots den direkta bekräftelsen, för övrigt det enda exemplet i *Offside* där en reporter öppet bekräftar sin intervjuperson, fortsätter Palmgren att jaga komplimanger: ”Är inte det tufft? Svart kostym i det mörkaste Afrika.”¹³⁵ I slutet av reportaget står det allt mer klart att han inte är helt tillfreds med sitt ”tuffa” jobb, och att han hellre skulle vilja träna hemma i Sverige. Han ber rentav reportern om hjälp: ”Fan, Henke. Kan du inte fixa ett jobb i Allsvenskan åt mig?”¹³⁶

¹²⁸ Roosvald, s. 54.

¹²⁹ Göransson (2), s. 32.

¹³⁰ González, s. 115.

¹³¹ Kimmel, s. 129.

¹³² Henrik Ystén (4), ”Outsidern”, *Offside* 6:2004, s. 60.

¹³³ *Ibid.*, s. 61.

¹³⁴ *Ibid.*, s. 68.

¹³⁵ *Ibid.*, s. 77.

¹³⁶ *Ibid.*, s. 78.

Exemplet Palmgren är intressant att analysera utifrån Michael Kimmels teori om maskulinitet som ”a homosocial enactment” (sv. homosocial performativitet). Enligt Kimmel är maskulinitet i ständigt behov av andra mäns bekräftelse. Det är andra män som övervakar, rangordnar och godkänner en mans inträde i mandomens sfär. Det resulterar i att män börjar betrakta denna omgivning som en ”genuspolis”, ständigt på jakt efter att avslöja icke-önskvärda feminina drag. Även om Palmgren säger att lusten att träna i Allsvenskan beror på att han vill visa sig själv att han klarar av det, så framstår den yttre bekräftelsen som än viktigare för honom. Genom att spela på sin tuffhet vill han visa reportrarna (genuspoliserna) att han inte är sämre än sina svenska tränarkollegor, trots att ingen allsvensk klubb vill anställa honom.¹³⁷

På ett liknande sätt kan Palmgrens försök att kompensera bristande tränarframgångar med tuffhet förklaras genom att betrakta maskulinitet som en valuta, i termer av så kallat *maskulint kapital*. På detta sätt kan innehavandet av traditionellt maskulint kodade egenskaper, till exempel att vara bra på fotboll, sägas höja det egna maskulina kapitalet och gör att risken för att bli uppfattad som feminin minskar. I fallet Palmgren kan det argumenteras att de uteblivna tränarframgångarna sänker hans maskulina kapital, men att han genom att uppvisa tuffhet strävar efter att förbättra sin position i den maskulina hierarkin.¹³⁸

Behovet av att få omvärldens bekräftelse dyker upp i olika former i materialet, såväl 2004 som 2014. I reportaget om Henrik Larsson berättar denne att han som pojke fick höra att han var för liten för att bli fotbollsspelare, och att motbevisa sina skeptiker har varit en av drivkrafterna bakom hans karriär.¹³⁹ I reportaget om Olympique Marseille framställs den populära klubben som överlägsen den rika men supportersvaga F.C. Monaco, eftersom ”ingen vill slösa bort sitt liv i en klubb som alla skiter i”¹⁴⁰. Här kan en tolka det implicita budskapet som att fotbollen blir mer värd för spelaren ju fler det finns på läktarna som bekräftar honom ute på planen.

Bekräftelsebehovet problematiseras även i *Offside*. I ett reportage om Nanne Bergstrand från 2014 berättar tränaren om sin filosofi som går ut på att få spelarna att bli fria från behovet av yttre bekräftelse. Spelarna ska uppskatta publikmassorna på läktaren, men inte låta sig styras av dem. Istället är det den egna viljan som ska bestämma, och för att genomföra detta måste spelarna komma i kontakt med sina egna känslor. Det handlar alltså inte bara om att kontrollera känslorna, en egenskap som traditionellt värderats som maskulin, utan även att *lyssna* till dem. Det Bergstrand ger uttryck för sammanfaller med Andersons teori om de framväxande

¹³⁷ Kimmel, s. 128–129, 132.

¹³⁸ Anderson, s. 42–43.

¹³⁹ Bengtsson (5), s. 151.

¹⁴⁰ Piauger (1), s. 49.

inkluderande maskuliniteterna, som menar att det blivit mer accepterat att män har en längtan efter att komma i kontakt med sitt inre känsloliv.¹⁴¹

I materialet har det varit svårt att lokalisera några underliggande värderingar kring huruvida bekräftelsebehovet uppfattas som positivt eller negativt. Ett exempel som kan lyftas fram är ett reportage från Indien, där reportern beskriver hur han ”fylls med en känsla av vemod” när han ser de gamla stjärnorna från de europeiska ligorna som i dag spelar i den indiska ligan. Han undrar vad det är som motiverar dem att vara där, och landar i slutsatsen att det kanske inte handlar om pengarna, utan om att de ”kanske är ute efter att bli dyrkade och älskade igen”¹⁴². Det finns något sorgligt i reporterns slutsats som går att analysera utifrån Kimmels teori. Han menar att mannen aldrig blir fri från ögonen som övervakar hans prestationer och tvingas därför att söka bekräftelsen igen och igen.¹⁴³ Detta behov av att ständigt få maskuliniteten bekräftad kan smidigt sammanfattas i den klassiska ”idrottssanningen” om att ”du inte är bättre än din senaste match”.

Den bekväma och den snälla mannen – om alternativa maskuliniteter på ingång

När det kommer till reportagens huvudpersoner bjuder innehållet 2014 på en klart större mångfald av maskuliniteter. Om det 2004 främst var den religiöse Geert den Ouden som stod ut från mängden av uppoffrande och ambitiösa spelare så presenterar *Offside* 2014 män som kan sägas representera flera former av alternativa maskuliniteter för läsaren. Låt mig ge några exempel på det.

I ett reportage om Bobbie Friberg da Cruz skvallrar redan titeln ”Mañana i Mariehamn” att försvararen representerar en maskulinitet som traditionellt inte värderats högst inom fotbollen – bekvämlighet. Friberg da Cruz bristande ambition löper som en röd tråd genom artikeln. Reportern förundras, och verkar stundom irriteras, över att han inte har gjort mer av sin stora talang och han beskrivs i kontrast till professionella och träningsvilliga lagkamrater. Samtidigt är Friberg da Cruz populär bland tränare och kollegor, något som reportern tror att har att göra med att Friberg da Cruz är självmedveten om sin bekväma hållning. Det i kombination med ”charm, humor och ärlighet” gör honom populär. Även om konsensus blir att Friberg da Cruz är en anomali inom fotbollen, så är det tydligt att hans avslappnade maskulinitet accepteras av reportern.¹⁴⁴

¹⁴¹ Henrik Rydström, ”Räddaren i nöden”, *Offside* 2:2014, s. 86–97; Anderson, s. 8–9.

¹⁴² Alexander Piagner (3), ”Proffs på låtsas”, *Offside* 6:2014, s. 108.

¹⁴³ Kimmel, s. 130.

¹⁴⁴ Johan Orrenius (4), ”Mañana i Mariehamn”, *Offside* 5:2014, s. 70.

I ytterligare ett reportage om ”Samba-Erik” Johansson är det mittfältarens snällhet som lyfts fram som ovanlig. Johansson har inte något till övers för fysiskt spel och berättar att han ångrar sin enda glidackling. Själv framstår han som sorglös och nöjd med sin karriär, men reportern Maja Larsson undrar vemodigt om allting blev ”som det kunde blivit”. Den känslan förstärks när hon talar med Johanssons tidigare sportchef Hasse Borg, som beskriver sin gamla adept som ”en svärmorsdröm”. Larsson skriver:

Borg menar också att Eriks snällhet låg honom i fatet och att han nog hade tjänat på att ”vara lite tuffare”. Så tänker jag också. Och samtidigt: tänk om det kunde vara tvärtom ibland. Att de redan tuffa tittar på den finkänsliga killen och bestämmer sig för att bli lite mer som han.¹⁴⁵

De två exemplen har gemensamt att de porträtterar maskuliniteter som inte är hegemoniska inom fotbollen, något som båda reporterna tydligt slår fast. I fallet Friberg da Cruz framställs ”den ambitiösa mannen” som normen, i fallet Johansson ”den tuffa mannen”. I båda reportagen accepteras dock båda personernas avvikande maskulinitet, i fallet Johansson finns det rentav en önskan från reportern om att ”den snälla killen” ibland skulle få vara idealet.

Både da Cruz och Johansson utmanar reportern att omvärdera sin bild av vad det innebär att vara herrfotbollsspelare. Fotbollsvärlden bekräftas som en plats där traditionella maskuliniteter fortfarande innehar en hegemonisk position, medan reporternas egen hållning snarare representerar en inkluderande maskulinitet med acceptans för alternativa maskuliniteter. Trots likheter dem emellan kan ändå det ena reportaget sägas ligga mer i linje med Andersons, det andra med Connells teori. Anderson menar att de nya, inkluderande maskuliniteterna får allt större inflytande i samhället utan att sträva efter att överta hegemonin från de ortodoxa maskuliniteterna. Som jämförelse talar Connell om så kallade ”protestmaskuliniteter”, som skapas och existerar för att utmana den rådande hegemonin. I beskrivningen av Friberg da Cruz framställs inte dennes maskulinitet som en utmaning till den rådande hegemonin inom fotbollen, och därmed kan den argumenteras ha drag av inkluderande maskulinitet. I beskrivningen av Johansson verkar det däremot som att reportern önskar att den snälla maskuliniteten skulle kunna utmana den tuffa maskulinitetens hegemoni, och på det sättet framställs snällhet snarare som en protestmaskulinitet. Det är otydligt var gränsen går mellan de två teorierna, men ovanstående exempel kan ses som ett försök att kombinera dessa för att visa att samtidigt som journalistiken öppnar för alternativa maskuliniteter så är det inte självklart att hegemonibegreppet förlorar sin relevans.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Maja Larsson (3), ”Född i fel land”, *Offside* 3:2014, s. 175.

¹⁴⁶ Connell & Messerschmidt, s. 847–848, Anderson, s. 8–9.

5. Resultat och slutdiskussion

Syftet med den här uppsatsen har varit att studera hur män och maskulinitet porträtteras i fotbollsmagasinet *Offside* 2004 respektive 2014. Utgående från mina forskningsfrågor sammanfattas här resultatet följt av en avslutande reflektion kring teorierna och förslag på vidare forskning.

Kvinnor visade sig vara tydligt marginaliserade i *Offside*. Inte ett enda av de undersökta reportagen behandlade damfotboll eller intervjuade kvinnor som arbetar med fotboll. Även om kvinnor ges marginellt större rum 2014 än 2004 så kan deras frånvaro i magasinet, både som medverkande och som skribenter, sägas reproducera bilden av fotbollen som en institution dominerad av hegemonisk maskulinitet.

Feminina skällsord i syfte att peka ut svaghet hos män förekommer sporadiskt i materialet. I materialet verkar en tydlig journalistisk avvägning ha ägt rum: Reportern uttalar inte skällsorden själv utan väljer istället att återge dem i citat. Detta kan tolkas som att reportern inte vill censurera det hen observerar, men det är emellertid enbart ett antagande eftersom vi som läsare inte kan veta hur situationen ute på fältet har sett ut. Kanske har skällsorden haglat från intervjupersonerna, varav endast en bråkdel inkluderats i det slutliga reportaget? Homosexualitet, traditionellt betraktat som det kanske största hotet mot hegemonisk maskulinitet, framställs däremot inte i negativa ordalag i *Offside*. Utöver det korta hyllandet av ”Fotbollssupportrar mot homofobi” lyfts dock inte heller fotbollens påtalade marginalisering av alternativa sexualiteter fram som ett problem i något av reportagen.

En personlig egenskap som implicit framstår som väldigt åtråvärd hos fotbollsspelare är att offra sin kropp för det egna kollektivet. Utmärkande är att de hälsovådliga konsekvenserna av ett upprepat uppoffrande beteende inte problematiseras, och följaktligen naturaliseras offerritualen som en naturlig del av fotbollen. Beskrivningen av människans kroppar som olika former av vapen ger intrycket av att männen har utvecklat ett distanserat förhållande till sina kroppar, och de militära referenserna som präglar materialet gör att fotbollen än tydligare framstår som människans territorium.

Vad motiverar då männen att offra sina kroppar på det här sättet? En möjlig förklaring som implicit kan spåras i materialet är jakten på bekräftelse från omgivningen. Denna bekräftelse behöver dock inte nödvändigtvis kopplas till maskulinitet, men samtidigt kan det inte uteslutas att det ligger ett behov av att bli sedd som ”en riktig man” bakom offerretoriken. *Offsides* porträttering av bekräftelsebehovet är inte entydig, men 2014 förekommer det inslag där reportern närmast uttrycker vemod över denna ständiga jakt på bekräftelse. En kritik som dock

kan riktas mot Michael Kimmels bekräftelse teori är att det är något oklart hur detta maskulina bekräftelsebehov skiljer sig från andra sociala fält. Bekräftelse kan sökas i flera syften och behöver ju inte per se vara något negativt. Troligtvis är det tanken om att behovet av maskulin bekräftelse aldrig blir mättat och dessutom kan få svåra fysiska konsekvenser som skiljer den från andra bekräftelsebehov.

Slutligen kan det argumenteras att *Offside* 2014 bjuder på en klart mer mångfacetterad bild av hur en herrfotbollsspelare kan se ut jämfört med 2004. Att normen fortfarande är en uppoffrande, tuff man bekräftas, men samtidigt ifrågasätts det, till skillnad från tio år tidigare, varför det nödvändigtvis måste se ut på just det sättet.

När en problematiserar förhållandet mellan sportjournalistiken och maskuliniteter är det lätt att sätta fokus på negativa och destruktiva uttryck. Därför är det viktigt att poängtera att materialet inte bjöd på ett överflöd av tydliga budskap om maskulinitet. I analyseringsprocessen kom däremot den kritiska diskursmetoden väl till användning, eftersom det visade sig att det var i det *implicita* som de största utsagorna om maskulinitet kan spåras i *Offside*. För att ge studiens resultat större relevans måste vi, som jag med uppbackning av tidigare forskning hävdar, utgå från att fotbollen är en institution vars värderingar får konsekvenser långt utanför själva spelplanen. Följaktligen betraktas då fotbollsjournalistiken som en inflytelserik aktör i skapandet och reproducerandet av dessa värderingar. *Offside* säger inte rakt ut hur deras manliga läsare ska uppträda eller vilka ideal de ska följa i sina liv, men det är avsaknaden av problematisering som gör att vissa inslag blir naturaliserade som en del av fotbollen – med den möjliga följderna att läsarna börjar reproducera värderingarna i sitt vardagliga liv. Det kan handla om mäns dominans på kvinnors bekostnad eller betraktandet av kroppen som ett vapen. Frågan om sportjournalistiken kan sägas ha ett ansvar för att problematisera idrottens maskulina dominans har inte diskuterats vidare här, men studien pekar på att värderingarna som tidningen förmedlar verkar styras av de ekonomiska förutsättningarna. Är det så att om en vill ge ut ett högklassigt djuplodande fotbollsmagasin på svenska i Sverige så är hen tvungen att ta hänsyn till de tilltänkta läsarnas värderingar, som i det här fallet skulle innebära män som vill läsa om andra män? Och kan denna, verkliga eller imaginära, ekonomiska kalkyl i så fall uppfattas som ett betydande jämställdhetsproblem?

I analysen fann jag det fruktbart att kombinera olika maskulinitetsteorier istället för att enbart förlita mig på hegemonibegreppet. Speciellt i jämförandet årgångarna emellan fungerar Eric Andersons teori om inkluderande maskulinitet som ett viktigt komplement. Reportrarna observerar en fotbollsvärld där en ortodox form av maskulinitet dominerar, men tillåter sig samtidigt en reflektion om huruvida andra maskuliniteter också kan ha en legitimerad plats

inom fotbollen. Det är inte alltid lätt att dra tydliga skiljelinjer mellan teorierna, delvis för att Andersons inkluderande maskuliniteter trots det kvarhåller en viss form av hegemoni. Men teorin har visat sin användbarhet genom att jag med hjälp av den har kunnat lyfta fram särdragen i genusedkursen i *Offside* 2014: En fotbollsvärld där allt fler maskuliniteter inte behöver hävda sig för att accepteras, men likväl en ”manlig hegemoni” där kvinnor fortsättningsvis marginaliseras.

Låt oss avslutningsvis återvända till Sofia B Karlsson, sociologen som såg sig tvingad att sluta sitt arbete som projektledare för AIK:s jämställdhetsprojekt efter upprepade hot. I *Offside* 6:2014 förekommer en kortare intervju med Karlsson där hon berättar om projektet och hur fotbollens snäva maskulinitetsideal gör att många inte känner sig välkomna i klubbarna.¹⁴⁷ Positivt tolkat kan den lilla intervjun ses som en signal om att diskussionen om maskulinitet är på ingång i *Offside*. Om utvecklingen håller i sig, som Andersons teori förutspår, finns det anledning att tro att diskursen i magasinet under de kommande åren successivt kommer att bli mer öppen och accepterande. Förutsatt att de ekonomiska kalkylerna tillåter det.

Som vidare forskning på detta ämne skulle det vara intressant att jämföra om idrottare som utövar olika sorters sporter, till exempel individuella sporter och lagsporter, skildras på olika sätt i svensk sportjournalistik. Det saknas även en heltäckande studie om svensk sportjournalistik, etnicitet och genus, där text-, bild- och receptionsanalyser kunde kompletteras med kvalitativa intervjuer med sportjournalister om hur de ser på sin roll i skapandet och reproducerandet av könsroller.

¹⁴⁷ Mattias Åsén, ”Kritiken visar hur mycket vi behövs”, *Offside* 6:2014, s. 34–35.

6. Litteraturförteckning

Tryckta källor

- Anderson, Eric, *Inclusive masculinities – the changing nature of masculinities* (New York: Routledge, 2009).
- Andersson, Hans, ”Framgång skylls på manligt vemod”, *Nerikes Allehanda* 2015-03-22.
- Andersson, Torbjörn, *Kung fotboll – Den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950* (Stockholm/Stehag: Symposium, 2002).
- Andreasson, Jesper, *Idrottens kön: genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag* (Lund: Lunds universitet, 2007), diss.
- Barthes, Roland, *Mytologier* (Lund: Arkiv, 2007).
- Berglerz, Peter, ”Kritisk diskursanalys”, *Metoder i kommunikationsvetenskap*, red. Mats Ekström & Larsåke Larsson (Lund: Studentlitteratur, 2000) s.194–218.
- Beynon, John *Masculinities and Culture* (Buckingham/Philadelphia: Open university press, 2002), s. 102–105.
- Brookes, Rob, *Representing sport* (London: Arnold, 2002).
- Connell, R.W., *Maskuliniteter*, andra reviderade upplagan (1995; Cambridge: Polity Press Ltd, 2008).
- Connell, R.W. & James Messerschmidt, ”Hegemonic masculinity: Rethinking the concept”, *Gender and Society*, vol. 19:6, 2005, s. 829–859.
- Connell, Raewyn, *Om genus*, andra reviderade upplagan (2009; Cambridge: Polity Press Ltd, 2012).
- Dahlén, Peter, *Sport och medier* (Kristiansand: IJ-forlaget, 2008).
- Descombe, Martyn, *Forskarhandboken* (Lund: Studentlitteratur, 2009).
- Duncan, M.C., & Michael Messner, ”The media image of sport and gender”, *Mediasport*, red. L.A. Wenner (London: Routledge, 1998).
- Jarlbro, Gunilla, *Medier, genus och makt*, (Lund: Studentlitteratur, 2006).
- Fairclough, Nigel, *Media Discourse* (London: Arnold, 1995).
- Fundberg, Jesper, *Kom igen gubbar!: om pojkfotboll och maskuliniteter* (Stockholm: Carlssons, 2003).
- Hall, Stuart, ”The work of representation”, *Representation*, red. Stuart Hall, Jessica Evans & Sean Nixon, andra upplagan (1997; London: SAGE Publications Ltd, 2013), s. 1–59.
- Hammarlin, Mia-Marie, *I stormens öga* (Båstad: Hammarlin bokförlag, 2015).
- Hirdman, Anja, *Tilltalande bilder – Genus, sexualitet och publiksyn i Veckorevyn och Fib aktuellt* (Stockholm: Atlas, 2002).
- Hirdman, Yvonne, *Genus – om det stabila föränderliga former* (Malmö: Liber, 2001).
- Jansen, Curry Sue & Donald Sabo, ”Images of Men in Sport Media”, *Men, Masculinity and the Media*, red. Steve Craig (Newbury Park: Sage, 1992), s. 169–184.

- Kimmel, Michael, "Masculinity as homophobia", *Theorizing masculinities*, red. Harry Broad & Michael Kaufman (London: Sage, 1994), s. 119–141.
- Koivula, Nathalie, *Gender in sport* (Stockholm: Stockholms universitet, 1999), diss.
- Messner, Michael, *Power at play – Sports and the problem of masculinity* (Boston: Beacon Press, 1992).
- Messner, Michael, *Taking the field. Women, Men, and Sports* (London: University of Minnesota press, 2002).
- Norberg, Johan R., *Idrottens väg till folkhemmet – studier i statlig idrottspolitik 1913–1917* (Stockholm: SISU idrottsböcker, 2004).
- Robertson, Alexa, "Narrativanalys", *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys* (Lund: Studentlitteratur, 2005), s. 219–262.
- Tuchman, Gaye, "The Symbolic Annihilation of Women by the Mass Media", *Heart and Home: Images of Women in the Mass Media*, red. Tuchman (New York: Oxford University Press, 1978).
- Tännsjö, Torbjörn, "Elitidrotten bygger på osunda värderingar", *Sporten eller livet*, red. Ingrid Jacobsson (Stockholm: Heatwave Förlag AB, 1996), s. 146–157.
- Whannel, Garry, *Media sport stars – masculinities and moralities* (London: Routledge, 2002).

Magasin

Offside 2:2011, 1–6:2004, 1–6:2014.

- Almqvist, Erik Eje, "Åge och hans värld", *Offside* 6:2014, s. 40–52.
- Bengtsson, Anders, "Fast i passionen", *Offside* 5:2014, s. 80–89.
- Bengtsson, Anders, "Hemligheten", *Offside* 2:2011, s. 40–52.
- Bengtsson, Anders, "I fotbollens händer", *Offside* 3:2014, s. 48–72.
- Bengtsson, Anders, "När jag blev klar för Falkenberg var det många som sa 'du har inget att förlora'. Så tänkte inte jag. Heter du Henrik Larsson har du alltid press på dig.", *Offside* 6:2014, s. 148–157.
- Christenson, Marcus, "En legend söker sin plats", *Offside* 5:2004, s. 48–56.
- Daun, Christian, "Mannen bakom männen", *Offside* 5:2014, s. 90–103.
- Gustavsson, Jonas, "Duellen", *Offside* 4:2004, s. 110–111.
- Göransson, Mattias, "Det gör ont", *Offside* 4:2004, s. 26–58.
- Göransson, Mattias, "Spionerna", *Offside* 3:2004, s. 54–64.
- Kuper, Simon, "Geert tar farväl", *Offside* 3:2004, s. 72–88.
- Larsson, Maja, "Normbrytande tränare i Holmsund", *Offside* 2:2014, s. 35.
- Larsson, Maja, "De osynliga", *Offside* 2:2014, s. 68–80.
- Larsson, Maja, "Född i fel land", *Offside* 3:2014, s. 160–176.
- Löfgren, Erik, "Norrlandskoden", *Offside* 6:2014, s. 128–145.

Nilsson, Alva, "Caroline Jönsson om kostsamma val", *Offside* 1:2014, s. 24–25.

Nilsson, Johan, "Examen i Elfsborg", *Offside* 6:2004, s. 92–100.

Orrenius, Johan, "Anja Mittag om självdisciplin", *Offside* 6:2014, s. 26–27.

Orrenius, Johan, "Ett BP-hjärta kan man inte byta ut hur som helst", *Offside* 6:2014, s. 80–84.

Orrenius, Johan, "Mañana i Mariehamn", *Offside* 5:2014, s. 58–70.

Orrenius, Johan, "Should I stay or should I go", *Offside* 5:2014, s. 72–79.

Piauger, Alexander, "Ett behagligt dårhus", *Offside* 5:2014, s. 38–57.

Piauger, Alexander, "När världen kom på besök", *Offside* 4:2014, s. 58–80.

Piauger, Alexander, "Proffs på låtsas", *Offside* 6:2014, s. 86–109.

Regnell, Tobias, "Seksträffen", *Offside* 6:2004, s. 30–48.

Roosvald, Ulf, "Martin Åslund", *Offside* 6:2004, s. 50–56.

Rydström, Henrik, "Räddaren i nöden", *Offside* 2:2014, s. 84–98.

Weman, Mats, "Sista kapitlet", *Offside* 2:2004, s. 30–40.

Ystén, Henrik, "Byggare Bo bygger ett lag", *Offside* 2:2004, s. 62–71.

Ystén, Henrik, "En känsla av makt", *Offside* 5:2004, s. 58–70.

Ystén, Henrik, "När jag spelar vinner Sverige", *Offside* 3:2004, s. 34–64.

Ystén, Henrik, "Outsidern", *Offside* 6:2004, s. 58–80.

Åsén, Mattias, "Kritiken visar hur mycket vi behövs", *Offside* 6:2014, s. 34–35.

Elektroniska källor

Bengtsson, Anders, "Varför så lite damfotboll i Offside", Offsides hemsida, <http://www.offside.org//de-tre-redaktorerna/2013/varfor-sa-lite-damfotboll-i-offside>, 2015-05-13 (hämtad 2015-12-01).

Niva, Erik, "En gammal bild, en dålig utskrift, en billig kniv....", Sportbladets hemsida, <http://www.aftonbladet.se/sportbladet/fotboll/sverige/allsvenskan/aik/article21892723.ab>, 2015-12-06 (hämtad 2015-12-28).

Offsides hemsida, "Om Offside", <http://www.offside.org/magasin/om-offside> (hämtad 2015-12-10).

TNS Sifo, "Räckviddsutveckling 2005–2014", http://www.tns-sifo.se/media/520936/upplage_rackviddsutveckling2005_2014.pdf (hämtad 2015-12-10).

TNS Sifo, "Orvesto Konsument 2015:2", http://www.tns-sifo.se/media/586235/orvesto_konsument_2015_2_uppr_knade_tal_1000-tal_.pdf (hämtad 2015-12-10).